

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Sociaal gamen

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Invullen van beide prijzen in de afzetfuncties geeft:
 $q_{va} = 400 - 30p_a + 15p_b = 400 - (30 \times 12) + (15 \times 13) = 235.000$
 $q_{vb} = 600 + 20p_a - 40p_b = 600 + (20 \times 12) - (40 \times 13) = 320.000$ 1
- De totale afzet is gelijk aan 555.000 (235.000 + 320.000)
Marktaandeel Amador = $\frac{235.000}{555.000} \times 100\% = 42,3\%$
De doelstelling wordt niet bereikt 1

2 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

De prijscoëfficiënt p_b in de vraagfunctie van Amador is +15 en dat betekent dat een lagere prijs van Badlands leidt tot een (grotere vraag naar Badlands en een) lagere vraag naar Amador. Dit betekent dat er sprake is van substitueerbare goederen.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Amador hanteert een prijs van $0,9 \times \text{€ } 12 = \text{€ } 10,80$
Badlands hanteert een prijs van € 13
 $q_{va} = 400 - 30p_a + 15p_b = 400 - (30 \times 10,8) + (15 \times 13) = 271.000$
 $TO_a = p_a \times q_a \rightarrow 271.000 \times 10,80 = \text{€ } 2.926.800$ 1
- De oude omzet was gelijk aan € 2.820.000 (235.000 x € 12).
Verandering omzet Amador = $\frac{2.926.800 - 2.820.000}{2.820.000} \times 100\% = 3,79\%$
Het indexcijfer is dan $100 + 3,79 = 103,79$ en dat is afgerond 103,8 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Badlands heeft een dominante strategie om de prijs te verlagen want $104,6 > 100$ en $97,9 > 92,5$. De dreiging om de prijs te verlagen is dus geloofwaardig • Amador zal daardoor kiezen de prijs te verlagen, omdat $96,3 > 91,7$. Hierdoor ontstaat een evenwicht met een suboptimale uitkomst want beide spelers hebben een lagere omzet dan verwacht in de uitgangssituatie 	<p>1</p> <p>1</p>
5	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij de eerste twaalf maanden is er sprake van een prijselastische vraag ($E_v < -1$) bij een prijs van € 12. Dit betekent dat het verlagen van de prijs ertoe leidt dat de afzet in verhouding meer stijgt dan de prijs daalt, waardoor de omzet toeneemt • Na een jaar spelen wordt de vraag bij een prijs van € 12 inelastischer ($E_v > -1$), waardoor het verhogen van de prijs / afschaffen van de korting leidt tot een toename van de omzet van Amador 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Een eigen huis

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door middel van het hypothecaire krediet wordt consumptie vervroegd, want ze kan nu al het huis kopen 1
- later zal ze minder bestedingsmogelijkheden hebben / kunnen consumeren door de aflossingen aan de hypotheekverstrekker 1

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Naarmate de H/A-verhouding hoger wordt, loopt de bank meer risico op een restschuld later (als de woningwaarde daalt dan kan de schuld groter worden dan de woningwaarde) 1
- hierdoor zal de bank meer rente eisen ter compensatie van het hogere risico (en dus is er een positief verband) 1

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Naarmate de looptijd langer is, neemt de onzekerheid omtrent de inflatie toe en daarmee ook de onzekerheid voor de bank over de lagere reële waarde van de toekomstige aflossingen en rentebetalingen, 1
- ter compensatie van dit risico op inflatie zal de hypotheekrente hoger zijn bij een langere looptijd 1

Opmerking

Als 'onzekerheid' niet correct is verwoord, maximaal 1 scorepunt toekennen.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de aanhoudende stijging van het inkomen zal de vraag naar eigen huizen en daarmee de vraag naar hypothecaire leningen (verder) stijgen en zal de hypotheekrente in de toekomst stijgen, waardoor een looptijd van 1 jaar niet verstandig is (vanwege de duurdere herfinanciering) 1
- Doordat het aanbod van hypothecaire leningen in Nederland volgend jaar toeneemt, zal de hypotheekrente in de toekomst dalen en dan is een korte looptijd van 1 jaar verstandig 1

Opgave 3 Importheffing

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij stelling i: Het saldo handelsbalans van de VU met Cinai loopt op van -160 in 2000 naar -423 in 2020. Dit is een aanwijzing voor de verslechtering van de internationale concurrentiepositie van de producenten van de VU ten opzichte van hun concurrenten uit Cinai of
De export naar Cinai als percentage van het bbp was in 2000 gelijk aan 3% ($90 / 3.000$) en in 2020 is dit $2,1\%$ ($96 / 4.550$). Er is sprake van een daling van de exportquote en dat is een aanwijzing voor een verslechtering van de internationale concurrentiepositie 1
- Bij stelling ii: In het tijdvak is de totale handel (import + export) gestegen van 340 in 2000 naar 615 in 2020. Dit is een stijging van 81% . Het bbp is in dezelfde periode gestegen van 3.000 naar 4.550 (52%). De totale handel is relatief veel meer gestegen dan het bbp van de VU. Hierdoor is de economie afhankelijker geworden van goederen uit Cinai 1

Opmerking

Voor het toekennen van het tweede scorepunt dienen zowel import als export te zijn verwoord.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $Q_v = Q_a$ geeft $+4P = 800$ dus $P = \text{VU\$ } 200$.
Door de invoerheffing van $\text{VU\$ } 60$ wordt de prijs van batterijen uit Cinai: $150 + 60 = \text{VU\$ } 210$ 1
- Omdat de importprijs hoger wordt dan de binnenlandse prijs zal er helemaal geen import meer zijn uit Cinai 1

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $P = 150$ invullen:
 $Q_v = -450 + 675 = 225$ miljoen en $Q_a = 150 - 125 = 25$ miljoen
Het vraagoverschot is $225 - 25 = 200$ miljoen stuks 1
- Dit wordt voor 90% uit Cinai opgevuld = 180 miljoen. De importwaarde van de batterijen uit Cinai daalt met $180 \text{ mln} \times 150 = \text{VU\$ } 27$ miljard (want de binnenlandse prijs van $\text{VU\$ } 200$ ligt onder de importprijs na de importheffing van $\text{VU\$ } 210$) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Cinai kan door directe investeringen in de VU daar bedrijven opzetten en daar produceren waardoor ze toetreden tot de binnenlandse markt. Hierdoor gelden de importheffingen niet meer 1
- De kapitaal invoer maakt het mogelijk dat de import van batterijen kan worden verminderd / (dat de VU zelf kan gaan exporteren) en dat is gunstig voor de saldo lopende rekening 1
- De kapitaal invoer zorgt ervoor dat, indien deze buitenlandse investeringen in de VU rendabel zijn, later (een deel van) de winst naar Cinai terugvloeit, waardoor de (primaire) inkomensrekening van de VU (als onderdeel van dezelfde lopende rekening) ongunstig wordt beïnvloed 1

14 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Cinai zal reageren met protectionistische tegenmaatregelen op de importheffing van de VU (waardoor er sprake is van een sequentieel spel) 1
- Door de toenemende protectie worden producten op alle goederenmarkten, dus ook op de binnenlandse markt van de VU (schaarser en) duurder. Hierdoor kunnen de (consumptieve) bestedingen en daarmee het bbp van de VU gaan dalen / hierdoor verslechtert de internationale concurrentiepositie ten opzichte van andere landen waardoor de export daalt en daarmee het bbp van de VU 1
- Als gevolg daarvan daalt de inkomstenbelasting / daalt de productie waardoor de werkloosheid toeneemt en stijgen de uitgaven aan sociale uitkeringen / subsidies. Hierdoor zal het financieringstekort juist oplopen 1

Opgave 4 Loonquote onder de loep

---

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Als de lonen slechts matig stijgen, wordt de productiefactor arbeid relatief goedkoper ten opzichte van kapitaal. Bedrijven kunnen er dan voor kiezen om geen / minder arbeidsbesparende investeringen te doen 1
- De technologische ontwikkeling blijft achter waardoor de arbeidsproductiviteit minder toeneemt of (zelfs) afneemt 1

Vraag	Antwoord	Scores
16	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juiste verklaring is: Globalisering leidt tot meer internationale concurrentie. Bedrijven kunnen makkelijker diensten kopen uit landen waar de kosten lager zijn. Hierdoor stijgt het overige inkomen van bedrijven, waardoor het loon als onderdeel van de totale netto toegevoegde waarde daalt (en de loonquote daalt).</p>	
17	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juiste berekening is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het totale loon groeit met $100 \times 1,015 \times 1,04 = 105,56$ De netto toegevoegde waarde groeit met (productievolume en inflatie): $100 \times 1,027 \times 1,025 = 105,27$ of met (inflatie, werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit): $100 \times 1,012 \times 1,015 \times 1,025 = 105,27$ • Loonquote = (totale loon werknemers / totale netto toegevoegde waarde) $(105,56/105,27) \times 100 = 100,28$ De loonquote is gestegen met 0,3% 	<p>1</p> <p>1</p>
18	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij een laagconjunctuur zullen werkgevers eerst de werknemers met een flexibel contract ontslaan. Deze hebben een relatief laag loon wat een opwaarts effect heeft op de ontwikkeling van het gemiddelde loonniveau van (niet ontslagen) werknemers • Bij een hoogconjunctuur zullen werkgevers eerst mensen aannemen met een flexibel contract (omdat nog niet zeker is of de economische opgang lang zal duren). Deze hebben een relatief laag loon wat een neerwaarts effect heeft op de ontwikkeling van het gemiddelde loonniveau van werknemers 	<p>1</p> <p>1</p>
19	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeelden van een juist antwoord zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Als gevolg van loonstarheid zullen de lonen tijdens een laagconjunctuur relatief weinig tot niet dalen. De vraag naar arbeid is dan kleiner dan het aanbod van arbeid met als gevolg een ruime arbeidsmarkt. Hierdoor zullen de lonen bij een hoogconjunctuur minder snel stijgen om voldoende arbeid aan te kunnen trekken. – Als gevolg van loonstarheid zal de werkloosheid (sterker) toenemen in een laagconjunctuur waardoor er een ruime arbeidsmarkt ontstaat. Als de economie zich vervolgens herstelt en in een hoogconjunctuur terecht komt, is de arbeidsmarkt nog relatief ruim waardoor de lonen minder snel stijgen (om aan de gevraagde arbeid te voldoen). 	

Opgave 5 Uitvaartverzekering

20 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De verzekerde is de principaal en de uitvaartverzekering is agent.
De verzekerde wil zekerheid van complete verzorging / de organisatie van de uitvaart. De verzekeraar wil zoveel mogelijk winst maken 1
- De verzekerde weet niet zeker of de uitvaartverzekering de ingelegde premie/afkoopsom wel zodanig belegt dat de verzekeraar kan voldoen aan de kwalitatief goede / complete organisatie van de uitvaart 1
- Toezicht geeft de verzekerde (als principaal) vertrouwen dat DNB alle informatie heeft / de informatieasymmetrie wordt opgeheven, en indien nodig kan ingrijpen zodat de uitvaartverzekeraar in het belang van de verzekerde handelt 1

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van juiste berekening is:

- De contante waarde van de toekomstige verplichting is:
$$\frac{7.500}{1,015^{20}} = 5.568,53$$
 1
- Daarvoor is nodig: € 5.568,53 x 1,3 = € 7.239,09
De afkoopsom moet met € 1.239,09 verhoogd worden
(€ 7.239,09 – € 6.000) 1

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Bij dalende rente stijgt de vraag naar (reeds uitgegeven) staatsobligaties met een hogere rente, omdat ze in de toekomst een hogere rentevergoeding bieden dan de nieuwe uitgegeven staatsobligaties. De koers van deze reeds uitgegeven staatsobligaties zal daardoor stijgen.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Doordat er meer ouderen in de samenleving komen en ze meer risico-avers zijn, stijgt de vraag naar uitvaartverzekeringen bij dezelfde premie / verschuift de vraaglijn naar rechts 1
- Hierdoor kan Funus dus zelfs de premie verhogen zonder klanten te verliezen (ten opzichte van de uitgangssituatie) en stijgen de inkomsten waardoor de vermogenspositie verbetert (en dus de dekkingsgraad stijgt) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

De organisaties van beide bedrijven worden samengevoegd. De totale organisatiekosten zullen, door efficiencyverbeteringen, lager zijn dan de totale organisatiekosten van Funus en LADE samen op dit moment.

Hierdoor kan de winstgevendheid op polissen van LADE (inclusief de oorspronkelijke polissen van Funus) toenemen.

Opgave 6 Leasefiets

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Er is een maatregel genomen tegen moral hazard, omdat uit de overige gegevens blijkt dat klanten een eigen bijdrage betalen van € 5 per reparatie waardoor ze (deels) zelf betalen als zij een schade veroorzaken 1
- De maatregel is niet afdoende aangezien uit de tabel blijkt dat het geschatte aantal reparaties bij deelname aan leasefietsen is toegenomen ten opzichte van de situatie in eigen bezit ($4 > 2,5$ en $4 > 2$), wat aantoont dat mensen onvoorzichtiger met de leasefietsen omgaan 1

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De maximale betalingsbereidheid voor groep 1 is € 40, en voor groep 2 € 110. Omdat bij groep 2 de betalingsbereidheid het hoogst is kan voor deze groep een hogere prijs gerekend worden 1
- Prijsdiscriminatie is echter niet mogelijk omdat onderlinge doorverkoop mogelijk is (een klant uit groep 1 zou een leasecontract kunnen tekenen voor iemand uit groep 2) 1

27 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$Q_v = 87.500 - 1.750P \rightarrow P = 50 - \frac{1}{1.750}Q$$

$$TO = PxQ \rightarrow TO = 50Q - \frac{1}{1.750}Q^2$$

$$MO = TO' = 50 - \frac{1}{875}Q$$

$$MK = (4 \times (20 - 5) / 12) + 10 = 15$$

$$MO = MK \rightarrow 50 - \frac{1}{875}Q = 15 \rightarrow Q = 30.625 \text{ per maand}$$

$$30.625 = 87.500 - 1.750P \rightarrow P = € 32,50 \text{ per maand}$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een lage prijs betekent dat meer fietsen zullen worden gehuurd bij Bike Mobility, waardoor nieuwe aanbieders minder afzet kunnen realiseren en toetreding niet winstgevend zal zijn / nieuwe toetreders op de monopolie markt worden geweerd. Hiermee wordt de kans op het behalen van winst op lange termijn groter.

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als een klant de fiets een periode niet gebruikt, zal deze de fiets inleveren bij Bike Mobility om zo de leaseprijs niet te hoeven betalen. Zo zullen er minder fietsen achterblijven in rekken 1
- Hierdoor daalt de overlast, en de kosten van de overlast zitten niet in de prijs van fietsen, waardoor de negatieve externe effecten en dus de maatschappelijke kosten dalen 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 31 mei te accorderen.

Ook na 31 mei kunt u nog tot en met 8 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

---

opgave 4   Loonquote onder de loep: Vertraagde loonontwikkeling in Nederland ontrafeld;
Yvonne Adema & Iris van Tilburg, CPB Policybrief 2018/12, p.2